

Marc Vermeersch, geschiedenis van de mens

deel I. jagers en verzamelaars

Boek 1. van pan tot homo sapiens

Mensen hebben het grootste deel, 99,6%, van hun bestaan geleefd als jagers en verzamelaars. De geschiedschrijving van de vroegste mens en zijn voorlopers hebben de afgelopen tientallen jaren het meeste vooruitgang geboekt van alle geschiedenistakken. Vanaf het jaar 2000 zijn bijna elk jaar belangrijke fossielen gevonden. De **archeologie** is traditioneel de belangrijkste tak om de geschiedenis van de vroegste te mensen te schrijven.

Een andere tak die voor de vroege geschiedenis van groot belang is is het DNA-onderzoek. Twintig jaar geleden werd bewezen dat alle mensen recent uit Afrika afkomstig zijn aan de hand van vrouwelijk DNA. Iets meer dan 10 jaar geleden verrijkte de analyse van de geschiedenis van het mannelijk Y-chromosoom de bestaande analyses. Tijdens mijn studie van dit thema verschoof de analyse van het oudste menselijk DNA van een paar duizend jaar tot 100.000 jaar in 2006!

De antropologie, de studies van antropologen die wereldwijd volkeren zonder staat bestudeerden sedert het einde van de 19e eeuw is een derde as.

De uitdaging was om die drie takken in één globale wereldgeschiedenis van jagers en verzamelaars te verenigen. Een echte wereldgeschiedenis waar

Tasmanië, Australië of de Andaman-eilanden een grote rol spelen omdat ze unieke maatschappijen hadden.

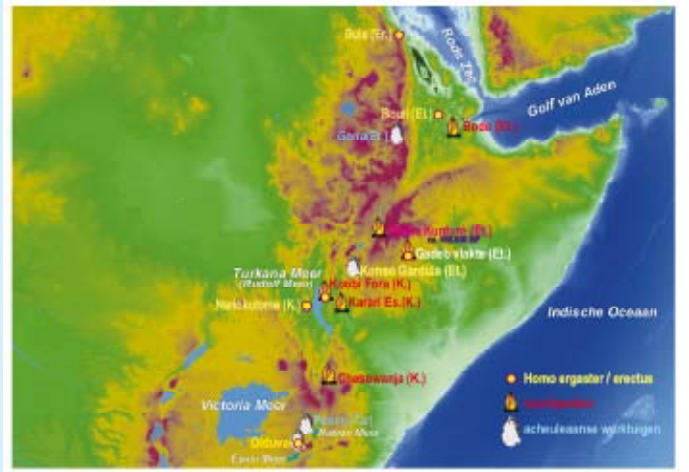
Boek 1 begint met onze opmerkelijke neven, chimpansees en bonobo's (pan). Ze staan genetisch dicht bij ons dan bijvoorbeeld gorilla's en orang-oetans. De afgelopen decennia zijn belangrijke ontdekkingen gedaan over het leven van

chimpansees: ze leven in hechte sociale groepen waar de strijd om macht een dagelijks gegeven is. Ze jagen en houden van vlees. Moord komt voor binnen groepen en tussen groepen, net als karnalisme. Ze zijn zeer intelligent en kunnen alvast één computertest met cijfers beter dan mensen. Zij maken ook werktuigen en hebben taalcapaciteiten.

Bij de neven van de chimpansees, de bonobo's hebben de vrouwen de macht. Zij leverden de sleutel om te begrijpen waarom mannen de macht hebben bij de mens.

Bij de voorlopers van de mens ontwikkeld zich de tweevoetigheid die het zakken van het strottenhoofd mogelijk maakte en dat was de voorwaarde voor het ontstaan van gesproken taal. De laatste voorlopers van de mens, de australopitheken liepen reeds in belangrijke mate rechtop, maakten benen en stenen werktuigen

en hadden esthetisch gevoel zoals het kieselsteentje van Makapansgat aangeeft.

De wieg van de eerste mensen stond in Oost-Afrika dat door zijn klimaatschommelingen de daar levende mensen voortdurend dwong om zich aan te passen. Homo ergaster/erectus zorgde voor een grote technologische doorbraak: het gebruik van vuur, vanaf ongeveer 1.500.000 jaar geleden. Zij ontwikkelden ook de acheuleaanse techniek voor stenen werktuigen.

Inhoud van Boek 1, van pan tot Homo sapiens

D v Woord vooraf Prof. Dr .em. Herman Balthazar

I. De erfenis van de apen

II. Tussen mensaap en mens

Definitieve stappen: tweevoetigheid en bijkomend voedsel

De australopithecinae en Kenyanthropus

III. De vroegste mensen, 2,4 M - 1,8 M jaar BP

IV. Van Homo ergaster / erectus naar Homo Floresiensis

Homo heidelbergensis 800.000 tot 130.000 BP

Homo neanderthalensis, 130.000 tot 24.500 BP

V. Homo sapiens, vanaf 200.000 BP

Waar en wanneer ontstond Homo sapiens?

Homo sapiens in Afrika vanaf 200.000 BP

De verspreiding van Homo sapiens

VI. De exodus uit Afrika, vanaf 120.000 BP

Een eerste poging: het Nabije Oosten na 120.000 BP

De tweede route: via de Hoorn van Afrika

Eerste halte: Zuid-Azië, het Indische subcontinent

Thema. Overzicht van steenbewerkingstechnieken

Thema. De ontwikkelingen van de hersenen en gesproken taal

Thema. Een grote technologische ontdekking: het vuur

Thema. Kannibalisme

Thema. DNA, het genetisch spoor van de mens

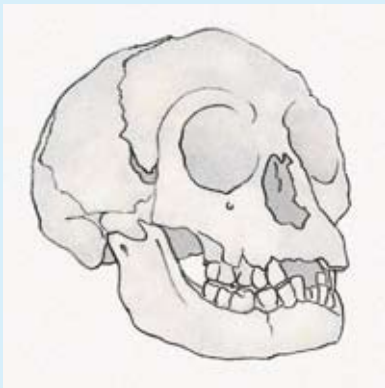
Thema. 'Out of Africa' of multiregionale theorie?

Thema. Geweld en oorlog

Thema. De verhouding man-vrouw

Een kei van ijzerkiesel (een soort kwarts), jasperiet. Zes centimeter in doorsnee, gevonden in 1925 in Makapansgat, Zuid-Afrika.

De schedel van Homo floresiensis.

In 2004 werd bekend gemaakt dat resten van een zeer klein mensentype waren gevonden op het eiland Flores. Homo floresiensis stamt af van Homo erectus, misschien zelfs van een nog ouder mensentype. Hij was slechts één meter groot, maakte vuur en had geavanceerde steenbewerkingstechnieken.

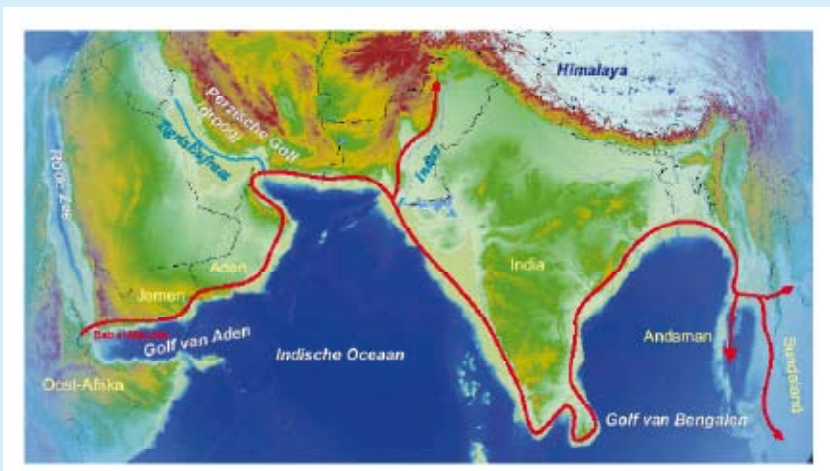
Vindplaatsen van Homo neanderthalensis in Europa

Van de neanderthalers is altijd een grote fascinatie uitgegaan. Resultaten van recent onderzoek geeft aan dat ze zoals de Franse onderzoekster Marylène Pathou-Mathis het stelde in haar boek eerder moeten gezien worden als “une autre humanité”. Veel wijst er op ze ook op cultureel en technisch vlak zeker niet de minder waren van Homo sapiens, zij begroeven bijvoorbeeld hun doden.

Homo sapiens ontstond in Afrika uit Homo heidelbergensis. De vroegem veranderde voortdurend maar vanaf 200.000 jaar geleden kan men beginnen spreken van Homo sapiens. Dit is bevestigd door DNA-onderzoek, zowel in vrouwelijke lijn (mtDNA) als in mannelijke lijn (Y-chromosoom).

Vindplaatsen van de vroege Homo sapiens in Afrika

DNA-onderzoek heeft aan het licht gebracht dat de tweede exodus van moderne mensen uit Oost-Afrika vertrok naar de droge Perzische Golf en Indië. Indië heeft de grootste genetische verscheidenheid buiten Afrika. Van daar vertrokken mensen naar Oceanië, Oost-Azië, Centraal-Azië en later ook naar de Levant. Europa werd bevolkt door Homo sapiens uit Centraal-Azië en de Levant. In Noord-Afrika vervingen mensen uit de Levant moderne mensen van de eerste exodus.

Thema's

In het boek worden een aantal thema's apart behandeld die van speciale betekenis zijn. Zoals de groei van de hersenen, in samenwerking met Prof. Jacques Caemaert, en waarschijnlijk de grootste ontwikkeling bij de mens, het ontstaan van gesproken taal.

Marc Vermeersch, geschiedenis van de mens

deel I. jagers en verzamelaars

Boek 2. de maatschappij van jagers en verzamelaars

In Boek 2 worden de hoofdrichtingen van de verspreiding van Homo sapiens over de wereld naar alle bewoonbare continenten. Bij een aantal volkeren wordt hun manier van leven nader toegelicht.

De Tasmaniërs bieden ons een glimp van een maatschappij die technisch het minst gevorderd was. De weergaloze Australiërs stonden technisch een stapje verder. Hun maatschappij werd uitvoerig gedocumenteerd vanaf de helft van de negentiende eeuw. Vuurland is een andere uitpost van de menselijke migratie waar verschillende stammen in barre omstandigheden leefden. Aan het andere uiteinde van Amerika waren de eskimo's er in geslaagd om met nieuwe technieken in de noordse ijswoestenij te leven. In Afrika leefden de Khoisan tot voor kort waarschijnlijk op globaal dezelfde manier als meer dan honderdduizend jaar geleden. De pygmeeën van het Afrikaanse regenwoud leven sedert lang in symbiose met de Bantoeboeren maar ze hebben hun levensstijl als jagers en verzamelaars soms tot vandaag weten te behouden.

Aan de noordwestkust van Amerika bestond een atypische maatschappij van jagers en verzamelaars. Bij deze zalmvissers was een klassenmaatschappij ontstaan met slavenhouders, slaven en vrije mensen.

Toen de moderne mens Afrika definitief verliet verspreidde nam hij zijn technieken en zijn ideologie (het geheel van zijn ideeën) mee naar de rest van de wereld. De sporen daarvan zijn wereldwijd terug te vinden.

Jagers en verzamelaars geloofden dat de zielen van overleden clanleden goedaardig waren voor hen. Het meedragen van botten en schedels was wereldwijd verspreid. Leden van vijandige clans hadden slechte zielen. Uit het begrip ziel ontwikkelde het begrip geest en het begrip god. Er waren slechte geesten en slechte goden. De wereld van het bovennatuurlijke was een weerspiegeling van het leven van jagers en verzamelaars.

De vroege mens bouwde een verbazingwekkende kennis op in verschillende terreinen: materiaalkennis en materiaalbewerking, geneeskunde, rekenkunde, kennis van dieren en planten enzovoort. Het waren geen landbouwers maar jagers en verzamelaars

Tasmanië was één van de uiteinden van de Afrikaanse exodus ongeveer 80.000 geleden. De Tasmaniërs leefden sedert ongeveer 8.000 jaar geleden geïsoleerd. Technisch waren ze minst ver gevorderd.

die er het eerst in slaagden om een dier te domesticeren, de grijze wolf evolueerde bij de mens tot de hond.

Zoals elke soort moest de mens zichzelf reproduceren. Daarvoor had hij, als elke andere diersoort, de feitelijke voortplanting door middel van seks nodig, de productie van

Een meisje van de Andaman-eilanden die de schedel van haar zusster op haar rug draagt. Het meedragen van botten en schedels was wereldwijd een onderdeel van de vooroudercultus, de oudste religie.

voedsel maar op een moment ook van al zijn ideeën van zijn ideologie. Toen de mens eenmaal gesproken taal had verworven werd hij zich in een zeer langdurig proces bewust van zijn situatie. Alles waar hij zich bewust van werd zou vertaald worden in ideeën. De mens vermeed incest, een biologisch gegeven. Dit gebruik werd bij de bewustwording ervan omgezet in ideeën, in wetten op de exogamie.

De mens reproduceerde zich biologisch wat ideologisch werd vertaald in de vooroudercultus die de oneindige keten van mensen en menselijke kennis hielp reproduceren.

Ideologie, een product van de menselijke vooruitgang was noodzakelijk, had veel voordelen maar het had ook één groot nadeel. Het hulpmiddel voor de menselijke reproductie ging de mens bij tijd en wijl controleren. Dit is duidelijk bij religie dat tegelijk een onderdeel was van de (re)productie van de mens en zijn voedsel maar dat de mens ook een vals bewustzijn gaf.

De maatschappij van jagers en verzamelaars zoals wij die kunnen kennen was definitief weg geëvolueerd van het dierenrijk. Het was in veel opzichten een moderne maatschappij. De mens wilde en had voor alles in zijn wereld en zijn maatschappij een verklaring. Hij wilde controle over zijn omgeving en zijn maatschappij en had een ideologie die daar een uiting van was. Het waren moderne mensen, fysiek en ideologisch gelijk aan ons. Het grootste onderscheid tussen hen en ons is dat wij gebruik kunnen maken van hun en onze geaccumuleerde kennis. Doorheen de ontdekkings-tocht naar de maatschappij van jagers en verzamelaars moet duidelijk worden dat hun maatschappij, dat wat ze waren, onze maatschappij diepgaand beïnvloed.

In dit boek worden een aantal hypothesen geformuleerd:

- Geweld is altijd inherent geweest aan de menselijke maatschappij.
- De mens moet om zich te reproduceren zich ook ideologisch (gedefinieerd als het geheel van zijn ideeën) reproduceren. Ideologie, zeker in de vorm van religie, kan de controle nemen over de mens. Niet enkel religie; ook nazisme en stalinisme.
- Religie is een onderdeel van de menselijke ideologie en in oorsprong ook onderdeel van de (re)productie van de menselijke maatschappij. Interessant i.v.m. religie lijkt me verder:
- De vooroudercultus is de oudste van alle religies.
- Alle ideeën over het bovennatuurlijk komen oorspronkelijk uit de sfeer van de reproductie.
- De heerschappij van mannen was in de eerste plaats gebaseerd op mannelijke bondgenootschappen, in de tweede plaats op geweld.
- De oorsprong van kunst als een bijproduct van de eigenschappen die de mens had ontwikkeld om zich te reproduceren.

Verspreid over Australië leefden een paar honderd stammen die in verschillende klimaatzones toch een verrassend . Voor antropologen is Australië sedert het einde van de negentiende eeuw een belangrijk studiegebied geweest. Het zuidelijk eiland Tasmanië telde misschien slechts 4.000 inwoners maar het is even interessant als het vasteland.

Inhoud van Boek 2, de maatschappij van jagers en verzamelaars

Woord vooraf. Prof Dr. Rik Pinxten

I. Restgroepen uit Afrika in Azië

II. Restgroepen uit Afrika in Oceanië

1. Papoea-Nieuw-Guinea, rond 70.000 BP
2. Melanesië
3. Australië
4. Tasmanië
5. De Austronesische expansie naar Micronesië en Polynesië

III. Van Indië naar Europa en de rest van Azië

IV. Van Siberië naar Amerika

V. Afrika na de tweede exodus

VI. De Levant tijdens en na het LGM, voor de landbouw

VII. Jagers-verzamelaars in het recente verleden

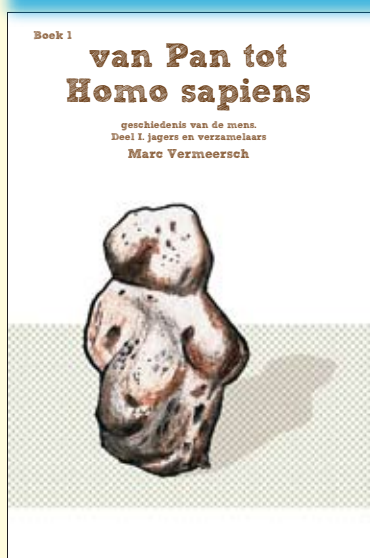
1. De Afrikaanse pygmeeën
2. De Khoisan van Zuidelijk Afrika
3. De eskimo's of Inuit

VIII. De maatschappij van jagers en verzamelaars

1. De biologische veranderingen van mensaap tot mens
 2. Levensverwachting van de vroegste mensen, gezondheid
 3. De verhouding man – vrouw
 4. Spel en sport, zang en dans
 5. De productiewijze van jagers en verzamelaars
 6. Macht in de maatschappij van jagers en verzamelaars
- Een klassenmaatschappij aan de noordwestkust van Amerika
7. De grote taalgroepen in de wereld

IX. De ideologie van jagers en verzamelaars

1. De uitgebreide kennis van jagers en verzamelaars
 - De hond, het eerste huisdier
2. Religie, een onderdeel van de ideologie
 - Definities van religie
 - Vooroudercultus en het geloof in de ziel
 - Vorbereiding op de jacht en ontstaan van het totemisme
 - Bovennatuurlijke voorstellingen: zielen, geesten en goden

Promotie bij de lancering

Bij de lancering van de boeken over de geschiedenis van jagers en verzamelaars wordt een aanzienlijke korting gegeven.

- in plaats van 39,90 € per boek: 34,90 € (5 € korting)
 - bij aankoop van beide boeken: 64,80 € i.p.v. 79,80 €, (15 € korting)
 - verzendkosten:
- Aanbod geldig tot:

